

GEO

BAKIŞ AÇINI DEĞİŞTİRİRSEN DÜNYAN DEĞİŞİR

İTALYA'NIN ZİYAFET ŞEHİRİ BOLOGNA

VERİ SELİ ÇİĞ GİBİ BÜYÜYOR TÜM HAYATLAR DİJİTAL & DEŞİFRE

- @Doğum anından itibaren "izleniyoruz"
- @Kaç tB yer kaplıyorsun?
- @Big Data - Büyük veri üretiminin geleceği

ISSN 1305-1682

Kütüphaneler

Rant iştahından
kurtulmuş kültür simgeleri

Afganistan

ISAF birliklerinin
lojistik dönüş sınavı

990 yüz

Flaşsız ve rötuşuz
990 insan portresi

Türk sanat dünyası

Yoğun ilginin ardındaki
gerçekler ve hedefler

990 YÜZ

Fotoğrafçı, gazeteci, yazar ve yayıncı **Hans-Jürgen Raabe** karşısındakinin gözünün içine bakan eski moda iletişimden yana. 7 yıldır aynı fotoğraf makinesi ile çekim yapıyor. Tek bir objektifle çalışıyor, flaş kullanmıyor, asla photoshop yapmıyor. İstanbul da dahil dünyanın farklı yerlerinde çektiği portreler, **990 Faces** sergisiyle bir arada. Hiçbirinin adı yok, numarası var.

YAZI Ömürnaz Kurt

İSTANBUL'DA LAPA LAPA KAR YAĞIYOR. Ortalarda kimsecikler yok. Dünyanın en kalabalık metropollerinden birinin beyaz örtüsünün altında böyle sessiz ve masalsi bir görünüme bürünmüş olmasına -yine- şaşıyorum. Hans-Jürgen Raabe'yle buluşmak üzere Kadırgadaki İstanbul Fotoğraf Müzesi'ne gidiyorum. Burası 2010 yılı Kültür Başkenti İstanbul projesi kapsamında Fatih Belediyesi tarafından Fotoğraf Dostları Derneği'ne müze oluşumunu desteklemek için tahsis edilmiş. Kadırga Kültür Merkezi binasının içinde, 2011 Kasım'da açılmış. Müzeye doğru ilerlerken gülümsüyorum; dedim ya, sokakta kimsecikler yok, fotoğraf çeken tu-

ristlerden başka...

HANS-JÜRGEN RAABE, 1952 doğumlu bir gazeteci, yazar ve yayıncı. Son üç senedir ise sadece esas tutkusu olan fotoğrafçılığa yoğunlaşmış. Avrupada oldukça tanınmış bir tiyatro fotoğrafçısı olan Erika Haendler-Krah'n öğrencisi olan Raabe, 30 sene gibi uzun bir süre boyunca "susmuş", ta ki üç sene önce Myanmar'a yaptığı seyahate dek. İşte **990 Faces** (**990 Yüz**) projesi de orada doğmuş.

Neden yüzler?

Bunun en güçlü sebebi insanların cep telefonu ya da bilgisayarlarının ekranlarına bakıp durdukları bir çağda yaşıyor olmam. İşte tam da böyle bir çağda yüzler bize ne kadar güzel, ne kadar özel ve benzersiz olduğumuzu hatırlatıyor. Bu da dünyaya daha olumlu bir pencereden bakabil-

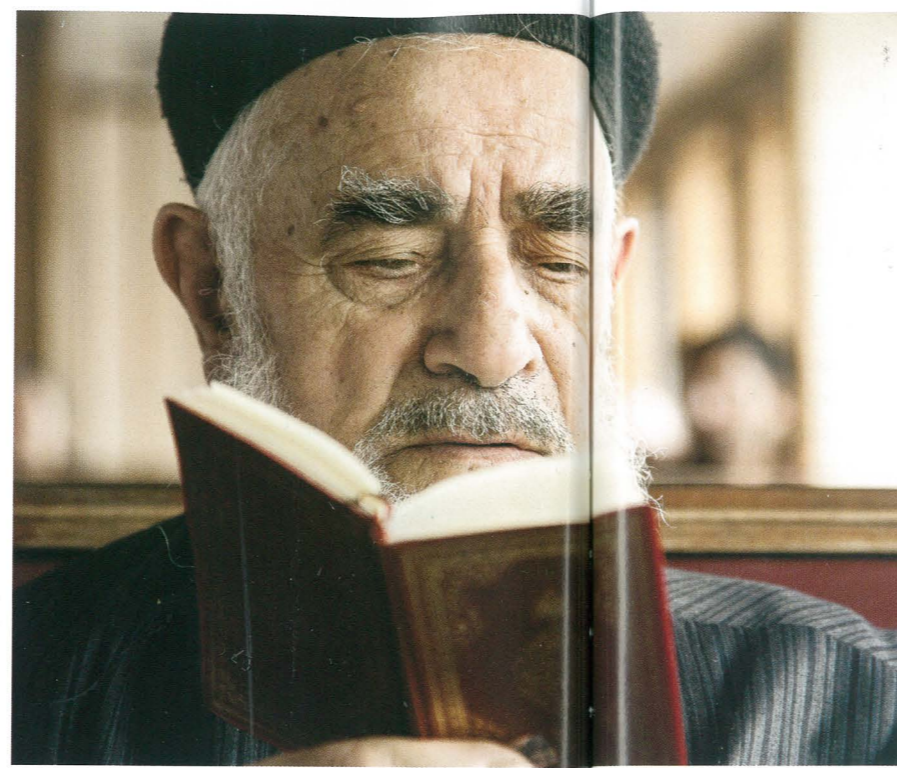
memi mümkün kılıyor.

1952 doğumlu bir gazeteci, yazar, yayıncı, iş adamı ve fotoğrafçı; ekol bir fotoğrafçının öğrencisi, peki ya başka? Siz nasıl anlatıyorsunuz hikayenizi?

14 yaşında yetim ve öksüz kalarak hayata çok erken atılmış oldum. Kiel'de tiyatro fotoğrafçılığı yapıyordum, ki bu beni epey şekillendiren bir dönem oldu. Daha sonra gazeteci oldum. 30 yaşımdayken Almanya'da oldukça başarılı bir gazeteci haline gelmişim. Ve o esnada gazeteciliğin beni bir anlamda değiştirdiğini fark ettim. Altımda çalışan 30 kişi vardı, sorumlu yayın direktörüydüm ve bu hiç ama hiç istemediğim bir şeydi. Bunu sonlandırmaya karar verdim.

New York'a gidip, beş sene boyunca fotoğrafçılık yaptım. Her şey yolundaydı, fotoğraflarımı satabiliyordum, çevrem ve atmosfer gayet güzeldi. Bir süre sonra Almanya'ya dönmeye karar verdim, orada da aynı şekilde sanat fotoğrafçılığıyla para kazanabileceğimi düşündüm. Ancak olaylar düşündüğüm gibi gelişmedi ve gazeteciliğe geri döndüm. Almanya'da son derece önemli isimler için kitaplar yazdım.

Daha sonra ilaç sektörüyle serüvenim başladı, nasıl olduğunu sormayın, insan hayatı bazen tuhaf bir şekilde ilerleyebiliyor. Bu alanda da kitaplar yazdım, piyasaya sürdüğüm ürünler oldu ve yöneticilik kariyerim her geçen gün giderek büyümeye başladı. Ve bugün inşaat sektöründen Türkiye'deki yatırımlara uzanan farklı alanlarda faaliyet gösteren bir holdingimiz var. İş yaşantımın kısa özeti bu. Bunun dışında 24 senelik bir evliliğim var, çocuğumuz yok.

(Soldan sağa sırayla) Fotoğrafçının Lourdes, İstanbul ve Marakeş projelerinden portreler. Onların adı yok, onlar 53, 191 ve 107 numara.

“Fotoğrafçılık bence akılla ilgili bir şey değil, tamamen içgüdüsel”

Fotoğrafa 30 yıl ara verdiğinizi okumuştum. Peki 30 yıl sonra sizi yeniden buluşturan ne oldu? Buna uzun bir ayrılıktan sonra?

O 30 yıllık süreç içerisinde yine ürettim; haber yaptım, yazılar, kitaplar yazdım. Ancak insanın kendini fotoğrafa (yeniden) açması için doğru anı yakalaması, ‘havasında’ olması gerekiyor. Beni yeniden havaya sokansa eşim oldu, tüm suç onun. Mayorkada bir evimiz var. Bazen plaja inip, fotoğraf çekerim. İşte o günlerden birinde eşim, fotoğrafçılığa yeniden dönmem gerektiğini söyledi. Kısa süre sonra Myanmar’a gittik ve orada, onun makinesiyle birkaç kare çektim. Myanmar insanının yüzünde hiç tepki almadan fotoğrafı çekebileceğiniz ortak bir ışık vardır. Üç hafta kadar sonra da sahaya geri döndüğümü ve bu projeyi gerçekleştireceğimi biliyordum. Projenin adı, konsepti, hatta bir sene içinde gerçekleştirmeyi planladığım üç ayağı oldukça net bir şekilde aklımdaydı. Bu süreçte eşim beni çok destekledi. Bana makinesini armağan etti; son derece profesyonel bir Canon makine. 7 senedir de başka bir makine kullanmadım. Tek bir fotoğraf makinesi ve tek bir objektifle çalışıyorum. Flaş kullanmıyorum. Photoshop’a başvuruyorum.

990 Faces projesi nasıl oluştu?

Hayatımda gözlemlerin yeri çok büyük. Bütün bu pro-

jenin çıkışı da varlığını gözlemlerimden birine borçlu. New York’ta oldukça lüks bir restoranda oturuyorduk. Karşımda da altı kişilik bir masa vardı. Bu altı kişi birbirleriyle 5 dakika olsun sohbet etmediler, birbirlerinin yüzüne bakmadılar; hepsinin gözleri akıllı telefonlarının ekranlarına kilitlenmişti. İşte o sahne benim için çok vurucuydu. Dünya nasıl böyle çıldırdı, nasıl hiç ‘konuşmaz’ hale geldik, diye düşündüm. ‘İletişim’in bu kadar yoğun olduğu bir çağda aslında hiç iletişim kurmuyoruz. Evet birbirimize kısa mesajlar, e-mailler gönderiyoruz. Facebook’taki 1000 arkadaşımızla da birbirimize fotoğraflar gönderiyor, onları beğeniyor, durum güncellemeleri yazıyoruz, ama bu benim için iletişim değil. Ben eski moda iletişimden yanayım. Karşılıklı oturursun, birbirinin gözlerinin içine bakarsın ve konuşurken karşıdakinin tepkilerini, mimiklerini gözlemleyebilirsin. İletişim dediğin budur.

Şöyle bir örnek vermek istiyorum: Sigarayı bırakmayı tam 7 kere denedim, ancak başarılı olamadım. Çünkü bu insanın kafasında bitirmesi gereken bir şey. Ancak günün birinde, bir an bir baktım, artık sigara içmek istemiyordum. Çünkü taşlar yerine oturmuştu, sigara fikri zihnimde sonlanmıştı. Bu fotoğraf projesi de böyle doğdu: Bir anda! Hayatımızda varlığından haberdar dahi olmadığımız, havada süzülen bir dolu puzzle parçası var. Ancak bunlar zaman içinde -bizim takip edemeyeceğimiz bir şekilde- bir araya geliyor, birleşiyor ve bunun gibi projeleri ya da başka hikayeleri oluşturuyorlar.

Yüz ifadesi ve ‘an’... Nasıl bir ilişki var aralarında?

Aslında aralarında hiçbir ilişki yok. Çünkü bir kare çekerken işin içine giren pek çok faktör var. Ben her şeyi manuel yapıyorum, otomatik hiç-

bir şey yok. O yüzden benim o anki hareket kabiliyetim çok önemli. İkinci faktör: Işık doğru, çerçeve temiz olmalı. Diyelim ki Boğaz vapurunda cam kenarında oturan birini gördünüz, iş deklanşöre basmakla bitmiyor. Dışarıdan gelen ışığın parlaklığını hesaplamak zorundasınız. Ve bunların hepsine saliseler içinde karar vermelisiniz. Tabii o saliseler içinde fotoğrafını çekmeye kalkıştığınız insan yerinden kalkabiliyor ya da kafasını çevirebiliyor. Fotoğrafçılık akılla ilgili bir şey de değil bence, tamamen içgüdüsel. Araba kullanmak gibi; tehlikeyi hissedip, frene basıveriyorsun. Aslında hoşuma giden de bunun böyle olması; her şey olduğu gibi, her şey bir anda...

Portrelerinizde ‘burada’ ve ‘şimdi’ duygusu var. Siz de Goethe’nin Faust’u gibi “Dur ey zaman! Ne güzelsin...” demek isteyenlerden misiniz, yoksa gelişimden, değişimden mi yanarsınız?

Portre fotoğrafçılığının pek çok türü var. Stüdyoda yapabilirsiniz mesela, ışığınızı saatlerce tam istediğiniz olana dek ayarlarsınız, çektiğiniz yüz aklınızdakine uymuyorsa başka bir modelle çalışabilirsiniz... Benimki çok özel bir durum; çünkü sahnede sadece fotoğrafladığım insanlar, ben ve makinem var. İşte tam da bu yüzden zamanı durdurmak imkansız. Olan bir anda oluyor, tek bir saniyede. O ansa ya vardır ya da

“Çektiğim yüzler ve ben, sokakta karşılaşan, birbirinin yanından geçip giden ve kendi yollarına devam eden insanlar gibiyiz.”

yoktur. Çektiğim bir fotoğrafı ancak o günkü çekimim bittikten sonra büyütüp görüyorum, o ana dek de ışık, gölge, çerçeve ve diğer faktörler doğru muydu, değil miydi bilmiyorum. Düşünsene Boğaz seferindediniz; o vapurda hayat var, koşuşturmaca var, anı durdurmak diye bir şey yok. Çektiğim yüzler ve ben sokakta karşılaşan, birbirinin yanından geçip giden ve kendi yollarına devam eden insanlar gibiyiz.

Boğaz serisini çektiğim dönemde ilk üç gün tek bir kare bile çekemedim. Çünkü havaya girmeliydim, yönetici kıyafetimden sıyrılıp Boğaz yaşantısına karışmalıydım. O grubun parçası oldukça, o insanlarla vapura binip indikçe her şey yoluna girmeye başladı. Bir yere girip, “işte bu doğru an” denebileceğine inanmıyorum; insan kendini serbest bırakmalı, o mekana teslim etmeli; önemli olan anı durdurmak değil, sürecin içinde akmak.

Mekanlar ve insanlar arasında büyümlü bir etkileşim olduğunu söylüyorsunuz, değil mi?

“Büyümlü” dendiğinde sadece pozitif bir şey algılanıyor, aslında daha geniş bir etkileşim benim bahsettim. Dışarıdan bir gözlemci olarak vapurun sabah seferinde göreceğiniz başkadır, akşam seferinde başka. Sabahları ele alalım; o vapura binen herkes aslında iki dünya arasındadır. Evlerini geride bırakmış, bir yerlere gitmektedirler. ‘Kendi’lerinden çözülmeye başlamışlardır, ancak ne tamamen kaybolmuş, ne de henüz hede-

fe varmışlardır. İşte bu insanların, o topluluğun üstüne büyümlü bir şekilde çöken bir bulut gibi. Sabah vapurunda makineyle insanların burnunun dibine kadar girdiğim ve fark edilmediğim zamanlar o kadar çok ki. Çünkü o an tamamen kendi dünyalarına gömülmüş vaziyetler. İşte bunu büyümlü buluyorum. Ben mekanların insanları soktuğu bu özel havayı seviyorum. Daha da büyüleyici bulduğum, bu durumun o grubu, o topluluğu birleştirmesi; evet herkes kendi dünyasında, ama o atmosfer herkesin üstünde.

İnsanların tepkisi nasıl oluyor?

Fotoğrafladığım insanların yüzde 95'i fotoğraflarının çekildiğinin farkında oluyor tabii. Sonuçta deklanşöre bastığınızda herkesin tanıdığı o ses çıkıyor. Bunun sonucunda gülümseyen, hatta teşekkür eden insanlar da var; ama fotoğrafı görmek isteyenler de var. Fotoğrafı gördükten sonra gözünün önünde silmemi isteyenler de çıkabiliyor ki, ben de dediklerini yapıyorum hemen. Aklınıza gelebilecek bütün senaryoları yaşadım aslında, dayak yediğim bile oldu...

Peki ya İstanbullular?

Epey rahattı aslına bakarsanız. Birçoğu kibarca teşekkür etti, genel olarak oldukça anlayışlı bir atmosfer var şehrinizde. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki, insanlar dakika başı kendi fotoğraflarını çekip duruyorlar. Bunu düşününce sokaktaki bir yabancıya fotoğrafınızı çekmesi insanın hoşuna gidebilecek bir şey. Bugüne kadar kimseden tepki almadığım tek yer ise New York oldu.

Gazetecilik geçmişiniz var. Fotoğrafçı Raabe bundan nasıl etkileniyor?

Hiçbir şekilde etkilenmiyor. Gazetecilik yaptığım yıllarda, fotoğrafçı olmama rağmen, hiçbir haberi ya da röportajı fotoğraflamadım. Çünkü foto-muhabirlik yapabildiğim bir şey değil; fotoğraf çekerken yazı işlerinin isteklerini yerine getiremiyorum; fotoğraf çekerken sadece kendi isteklerime hizmet etmek istiyorum.

Flaş kullanmıyorsunuz, fotoğraflarla oynamıyorsunuz. Çıplak gerçeklik. Güzellik anlayışınız mı bu?

Güzellik anlayışım diyemem. Çünkü, bir insana gerçekten odaklanarak baktığınız zaman, bütün insanların zaten güzel olduğuna inanıyorum. Güzel, daha az güzel, çirkin gibi kategorilerim hiç olmadı. Bu ölçütlerin de tamamen şartlara bağlı geliştiğini düşünmüşümdür hep. Biri, bir ışık altında inanılmaz güzel görünebilir, ancak bir an sonra onun çok sıradan olduğunu düşünebilirsiniz. Moda ve kozmetik sektörünün dayattığı güzellik anlayışını ben reddediyorum, o dünya benim dünyam olamaz.

Proje insan portrelerinden başka şehir fotoğraflarından oluşuyor. Me-

"Marakeş'te beş gün boyunca fotoğrafladığım bir manav vardı, karşıdan geldiğimi gördüğünde bir muz ve bir portakal uzatıyordu bana."

rak ettim; insanların yüzlerinde o şehrin ruhunu görebiliyor musunuz? Günümüz metropollerinde böyle bir şey var mı?

İkisinin arasında pek bir ilişki kurduğumu söyleyemem. Şehir fotoğraflarıyla vermeye çalıştığım, benim mekandan edindiğim izlenim aslında. Ancak bu bence oldukça bireysel ve şifreli bir çalışma. Benden başka kimsenin fotoğraflamayacağı kareler var. Bazen araya hiç yüz karıştırmadan şehri görüntülemek epey rahatlatıcı bir şey benim için.

Portrelere sayılar veriyorsunuz. Heinrich Böll, "Köprüde" adlı kısa hikayesinde insanları anonimleştirmeyi, onları sayılarla anmayı eleştirir. Sizin yaptığınız da bu mu? Portreler sizin için sadece sayılardan mı ibaret?

Birincisi bu oldukça pratik ve işimi kolaylaştıran bir düzenleme sistemi. Ancak esas niyet tabii ki insanları 'kişileştirmemektir'. Benim arzum, bu proje sona erdiğinde, toplu bir 'insan portresi' sunabilmek. Bu nihai amacın içinde de 'birey' sadece küçük bir parça, evet önemli, ancak sadece bir parça. İnsanoğlu sürekli anlam çıkarmak, yorumlamak ister. Eğer ben o fotoğrafların altına isimler yazsam, insanlar adlardan anlam çıkarmaya çalışacak, bir takım dilsel ön yargılar devreye girecek. Bu anlamda

bir anonimleştirmeyi doğru buluyorum. Adlar ve insanlar arasında kurulacak değil, mekanlar ve insanlar arasında kurulacak bir ilişkinin peşindeyim.

Şimdiden yeni bir proje var mı aklınızda?

Büyük, ana bir plana sahip olup olmadığımı soruyorsanız; hayır, yok. Şu anki projem gelişerek ilerliyor. Aklımda belirli yerler ve konseptler var tabii ki. Ancak önce o yere gitmeli, mekan tanımalı, mekanla ilişki kurmalı ve ne istediğime, nasıl hissettiğime bakmalıyım.

Şu an nerede yaşıyorsunuz?

Salzburg'da yaşıyorum, ama sürekli seyahatleyim. Mesela önümüz Noel dönemi, Avrupa'nın en güzel olduğu dönem kanımca. Birkaç hafta İsveç'te kalıp, sonra Havana'ya geçmeyi düşünüyorum. O yüzden size 'evim şurası' demem zor.

Fotoğraf sanatçısı Hans-Jürgen Raabe'nin Goethe Enstitüsü işbirliğiyle gerçekleştirdiği 990 Faces sergisi 12 Mart 2014'e kadar İstanbul Fotoğraf Müzesi'nde. Projeye ait tüm fotoğrafları görmek için www.990faces.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

"Gerçekten baktığınızda, bütün insanların güzel olduğunu görürsünüz"

Raabe'ye göre insan, standart güzellik ölçütleriyle değerlendiremeyecek kadar muazzam bir varlık. (Soldan sağa sırayla) Papua Yeni Gine ve Almanya'da çektiği çocukların ya da yine Papua Yeni Gine'de yaşlı kadının gözlerinde kaybolmamak imkansız.